

**MUNI
PED**

3. seminář

Právní normy

JUDr. Radovan Malachta
jarní semestr 2022

Opakovací příklad ze zadání na seminář

Demonstrujte na uvedených právních normách rozdíl mezi **objektivním** a **subjektivním právem**. Dále zařadte právní normu do **soukromého** či **veřejného práva** a uveďte konkrétní právní odvětví. Jedná se o **hmotněprávní**, či **procesněprávní normu**? Všechny odpovědi zdůvodněte.

- Ustanovení § 2201 občanského zákoníku zní:
 - „Nájemní smlouvou se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci věc k dočasnému užívání a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli nájemné.“
- Ustanovení § 182a odst. 1 školského zákona zní:
 - „Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že jako zákonný zástupce nepřihlásí dítě nepřihlásí dítě k povinnému předškolnímu vzdělávání.“
- Ustanovení § 63 odst. 1 trestního zákoníku zní:
 - „Trest obecně prospěšných prací může soud uložit ve výměře od 50 do 300 hodin.“
- Ustanovení § 123 občanského soudního řádu zní:
 - „Účastníci mají právo vyjádřit se k návrhům na důkazy a ke všem důkazům, které byly provedeny.“

Pojem právní norma

- neexistuje jednotná definice
- stanovuje to, co má být – jak se máme chovat
- **obecně závazné pravidlo lidského chování, které je vyjádřeno prostřednictvím příkazu, zákazu či dovolení, přičemž právní normy stanovuje (či uznává) stát a jejich porušení stát sankcionuje (vynucuje)**
- může stanovit/vynutit i mezinárodní společenství (sdružení států)
- má tzv. **materiální** a **formální** znaky

Poznámka

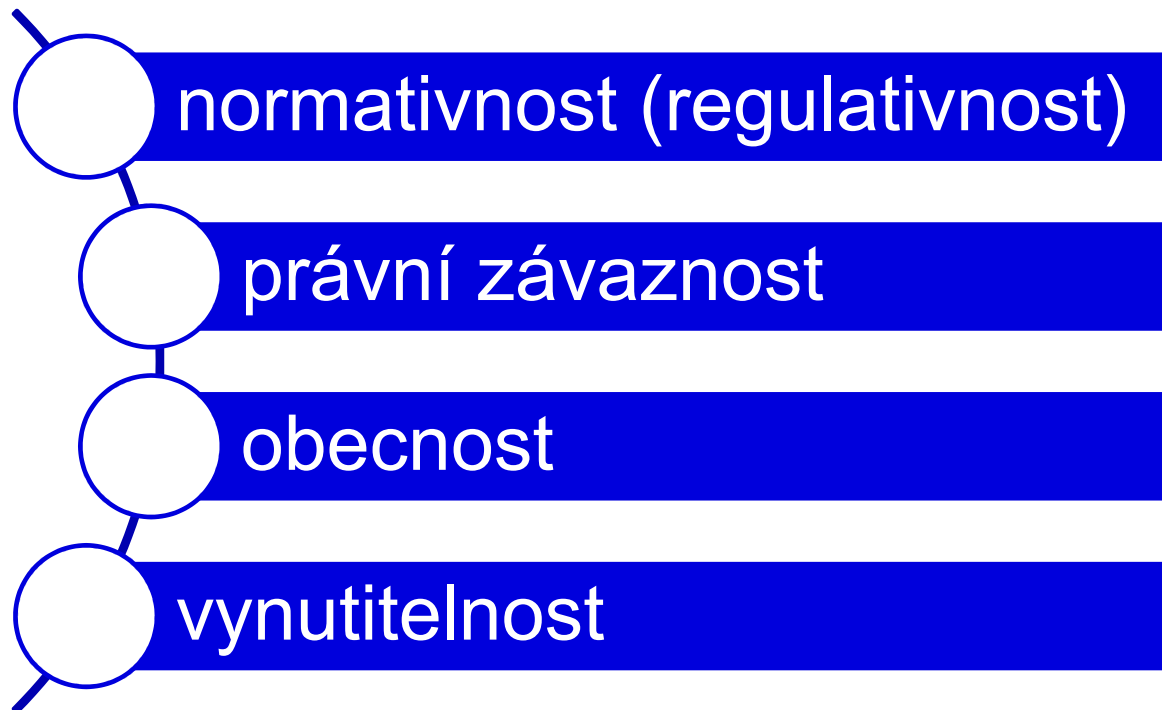

Čeká nás pár abstraktních a obecných právních výrazů – samozřejmě postačí, když je popíšete svými slovy, co tím chápete

Materiální znaky právní normy

– vlastní znaky právní normy, obsah, „*vnitro*“

Materiální znaky právní normy

– normativnost (regulativnost)

- reguluje určité chování, stanovuje meze takovému chování
- reguluje chování těch osob, kterým je norma určena (tzv. adresátům)
- stanovuje příkaz, zákaz či oprávnění (dovolení) normy příkazující
normy zakazující
normy povolující (dovolující)

– právní závaznost

- musí takové být – nejedná se jen o doporučení či návrh
- odlišuje právní normy od jiných norem (morálních)
- pro všechny, kterým je norma určena

Materiální znaky právní normy

– obecnost

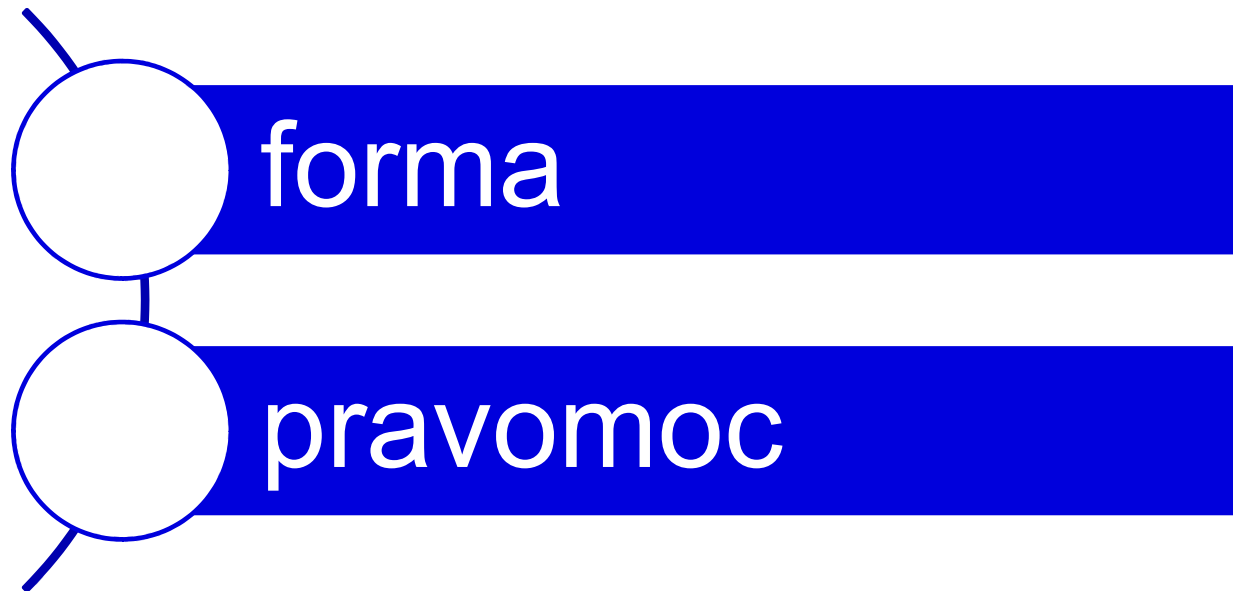
- nejsou konkrétně namířeny proti někomu ani na nějaký konkrétní případ
- obecná = dopadá na neurčitý počet subjektů a neurčitý počet případů
- *příklad:* na všechny, na pedagogické pracovníky, na členy vlády, na poskytovatele zdravotních služeb, na starostu obce atd. – typové znaky (druhově určené) skupiny lidí či o jednotlivce (ale obecně)
- *příklad:* na krádeže, na ambulantní případy apod.

– vynutitelnost

- státní donucení (státem či jeho orgány)
- sankce může v normě chybět
- soud, policejní orgán, správní úřad
- další z odlišení od jiných norem (morálních)

Formální znaky právní normy

- proces utváření právní normy, „vně“
- aby lidé věděli, že stát vydal nějakou právní normu

Formální znaky právní normy

– forma

- vyjádření právní normy navenek – v podobě například zákona, nařízení vlády, vyhlášky obce apod. (prameny práva – 4. seminář)
- souvisí s publikací (vyhlášením) – musíme se s ní seznámit (adresáti)

– pravomoc

- ten, kdo je oprávněný k vydání norem
- legislativní činnost normotvůrce (stát a jeho orgány)

Struktura právních norem

- klasická struktura – 3 části

- ne všechny právní normy mají takovou strukturu

Struktura právních norem

– hypotéza

- podmínky/skutečnosti, které musí nastat, aby mohlo být uplatněno pravidlo chování

– dispozice

- vlastní pravidlo chování – příkaz, zákaz, dovolení – práva a povinnosti

– sankce

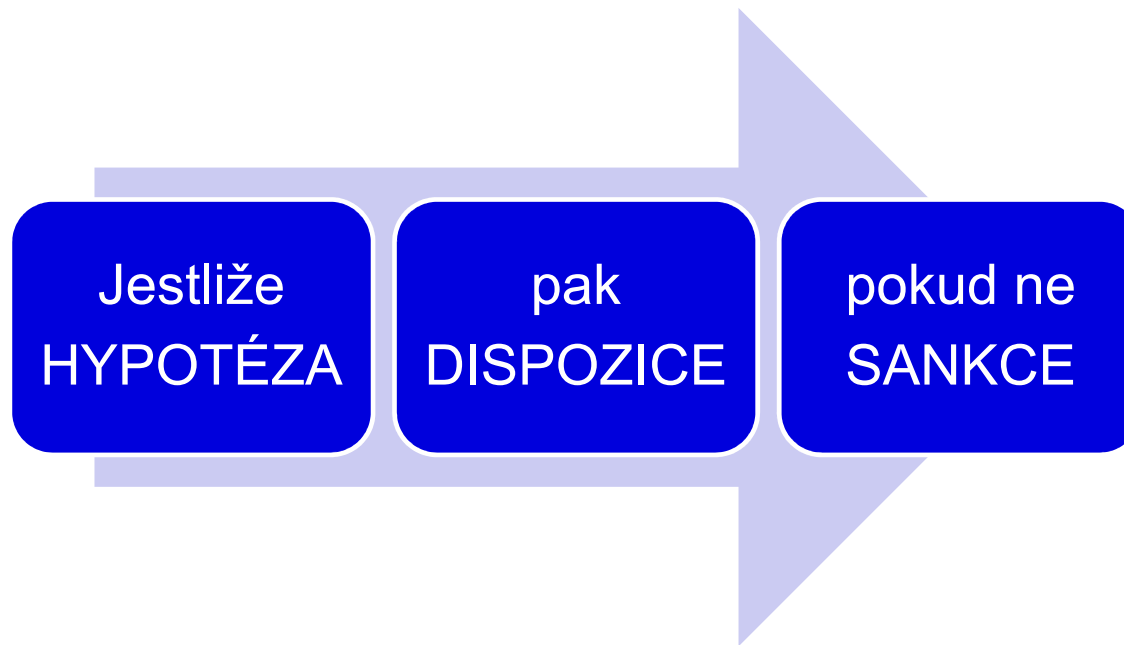
- pokud je porušeno pravidlo chování
- sankce v soukromém a veřejném právu

– dispozice (pravidlo chování) musí být vždy!

– hypotéza a sankce být nemusí

– sankce (hypotéza) může být například společná pro více právních norem

Struktura právních norem

Jen teoretická záležitost....

	PERFEKTNÍ NORMA	IMPERFEKTNÍ NORMA
PODMÍNĚNÁ NORMA	hypotéza, dispozice, sankce	hypotéza, dispozice, -
NEPODMÍNĚNÁ NORMA	-, dispozice, sankce	-, dispozice, -

- nepodmíněná norma – chybí hypotéza
- imperfektní norma – chybí sankce

Příklad 5 ze zadání na seminář

- *Ve školách a školských zařízeních není povolena činnost politických stran a politických hnutí ani jejich propagace.*
 - Jaké je v této právní normě pravidlo chování? = DISPOZICE
 - Je stanovena nějaká podmínka, aby pravidlo chování mohlo být uplatněno? = HYPOTÉZA
 - Je zde stanovena nějaká sankce, pokud porušíme pravidlo chování? = SANKCE

- Nelze-li individuálně vzdělávaného žáka hodnotit na konci příslušného pololetí, určí ředitel školy pro jeho hodnocení náhradní termín, a to tak, aby hodnocení bylo provedeno nejpozději do dvou měsíců po skončení pololetí.
- Výpověď z pracovního poměru musí být písemná, jinak se k ní nepřihlíží.
- Dodá-li prodávající věc na místo určené kupujícím, převezme kupující věc při dodání.
- Ujednají-li prodávající a kupující zkrácení doby pro uplatnění práv z vadného plnění, nepřihlíží se k takovému ujednání.
- Odmítne-li dědic dědictví pod podmínkou, s výhradou nebo jen zčásti, je odmítnutí dědictví neplatné.
- Nepodmíněný trest odnětí svobody se vykonává diferencovaně ve věznici s ostrahou, nebo se zvýšenou ostrahou.

Dělení právních norem

- existuje několik dělení podle různých kritérií
- některá dělení už známe
 - příkazující, zakazující, dovolující právní normy
 - (ne)podmíněné, (im)perfektní právní normy
- některá se naučíme
 - kogentní a dispozitivní
 - blanketové a odkazující
 - kolizní
 - normy s demonstrativním a taxativním výčtem

Opět spousta cizích slov.
Postačí, když druhy popíšete
svými slovy.

Kogentní a dispozitivní právní normy

– kogentní

- nelze měnit dohodou stran – nelze se odchýlit, vyloučit je, pozměnit apod.
- musíme se řídit tím, co je stanoveno (chodit na zelenou, platit daně atd.)
- typické pro odvětví veřejného práva (ale máme spoustu norem kogentních i v soukromém právu – například statusové otázky – manželství je trvalý svazek muže a ženy)

– dispozitivní

- mohou být měněny dohodou stran – vůlí stran – strany se mohou odchýlit – upravit si práva a povinnosti podle svého
- pokud se strany „nedomluví“, tak se uplatní dispozitivní norma
- typické pro odvětví soukromého práva
- pomůckou ale nemůže být právní předpis, ve kterém je norma upravena
- někdy je to jednoduché – pomůcka:
- někdy složité

není-li ujednáno
jinak

není-li dohodnuto
jinak

Příklad 1 ze zadání na seminář

- Školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího kalendářního roku. (§ 24/1 školského zákona)
- Ředitel školy nebo ředitel zařízení sociálních služeb může nařídit pedagogickému pracovníkovi konání přímé pedagogické činnosti nad jemu stanovený rozsah nejvýše v rozsahu 4 hodin týdně, další hodiny s ním může dohodnout. (§ 23/3 zákona o pedagogických pracovnících)
- Výpověď z pracovního poměru musí být písemná, jinak se k ní nepřihlíží. (§ 50/1 zákoníku práce)
- Licenci k užití autorského díla je nabyvatel povinen využít, ledaže je ujednáno jinak. (§ 2372/2 občanského zákoníku)
- Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný. (§ 25 trestního zákoníku)
- Jde-li o výkon jiné práce než podle odstavce 2, vykonává pedagogický pracovník sjednanou práci v pracovní době, kterou si sám rozvrhuje, a na místě, které si sám určí. Náklady, které pedagogickému pracovníkovi vzniknou výlučně v souvislosti s výkonem práce na jiném místě než na pracovišti zaměstnavatele podle věty první, se nepovažují za náklady vzniklé v souvislosti s výkonem závislé práce, a není-li dohodnuto jinak, hradí je pedagogický pracovník. (§ 22a/3 zákona o pedagogických pracovnících – zabývej se jen větou druhou).
- Správce při ukončení správy předá spravovaný majetek beneficiantovi nebo nově nastupujícímu správci v místě, kde se tento majetek nalézá, ledaže je dohodnuto něco jiného. (§ 1446/1 občanského zákoníku)

Příklad 1 ze zadání – nadstandard

- *Kupující je oprávněn uplatnit právo z vady, která se vyskytne u spotřebního zboží v době dvaceti čtyř měsíců od převzetí. (§ 2165/1 občanského zákoníku)*
- *Nájemné se platí měsíčně pozadu. (§ 2218 občanského zákoníku)*
- *Matkou dítěte je žena, která je porodila. (§ 775 občanského zákoníku)*
- *Nekalá soutěž se zakazuje. (§ 2976 občanského zákoníku)*

Blanketové a odkazující právní normy

– blanketové

- odkazují na jinou blíže nspecifikovanou právní normu v jiném právním předpise
- právní předpis nemusí ještě existovat
- příslušný státní orgán dostává zmocnění k vydání tzv. prováděcího předpisu – v něm se podrobněji stanoví práva a povinnosti (př. nařízení vlády stanoví apod.)
- nemusí být stanoveno pravidlo chování

– odkazující

- odkazují na konkrétní právní předpis či jinou normu téhož předpisu

Příklad 3 ze zadání na seminář

§ 163 školského zákona:

- *Zákon o státním rozpočtu stanoví výše dotací ze státního rozpočtu k částečné úhradě výdajů na provoz právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení, které zřizují svazky obcí.*

§ 29 odst. 2 školského zákona:

- *Ministerstvo stanoví vyhláškou opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání ve školách a školských zařízeních a při činnostech s ním souvisejících.*

Kolizní normy

- zvláštní typ právní normy
- mezinárodní právo soukromé
- nestanovuje práva a povinnosti (nemá ani hypotézu, ani dispozici ani sankci)
- určuje, který právem se řídí nějaký právní vztah, pokud připadá v úvahu aplikace dvou či více právních řádů
- příklad
 - kupující z ČR, prodávající z Itálie
 - žena z ČR uzavírá manželství s mužem z Brazílie v Portugalsku
 - český lyžař srazí v rakouských Alpách německého lyžaře

Příklad 4 ze zadání na seminář

- *Smlouva o koupi zboží se řídí právem země, v níž má prodávající obvyklé bydliště.*
- *Forma uzavření manželství se řídí právním řádem platným v místě, v němž se manželství uzavírá.*
- *Věcná práva k nemovitým věcem i k hmotným věcem movitým se řídí (...) právním řádem místa, v němž věc je.*

Normy s taxativním a demonstrativním výčtem

– jen některé normy

– taxativní

- úplný, uzavřený výčet příkladů – na jiné než uvedené příklady nemůže právní norma dopadnout, nelze rozšířit o další příklady
- typicky ve veřejném právu, v soukromém tam, kde je chráněna slabší smluvní strana
- pomůcka, jak poznat:

pouze

jen

– demonstrativní

- příkladný, otevřený výčet – uvedeny jen nejčastější příklady, ale norma může dopadnout i na jiné nevyjmenované příklady
- pomůcka, jak poznat:

například

zejména

Příklad 2 ze zadání na seminář

Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze tato trestní opatření:

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžitě opatření,
- c) peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci,
- e) zákaz činnosti,
- f) zákaz držení a chovu zvířat,
- g) vyhoštění,
- h) domácí vězení,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),
- k) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- l) odnětí svobody nepodmíněně.

Nekalou soutěží podle odstavce 1 je zejména

- a) klamavá reklama,
- b) klamavé označování zboží a služeb,
- c) vyvolání nebezpečí záměny,
- d) parazitování na pověsti závodu, výrobku či služeb jiného soutěžitele,
- e) podplácení,
- f) zlehčování,
- g) srovnávací reklama, pokud není dovolena jako přípustná,
- h) porušení obchodního tajemství,
- i) dotěrné obtěžování a
- j) ohrožení zdraví a životního prostředí.

Výkonem veřejné funkce je například výkon funkce poslance Poslanecké sněmovny Parlamentu, senátora Senátu Parlamentu, člena zastupitelstva územního samosprávného celku nebo přisedícího.

Kdo úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo kdo takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

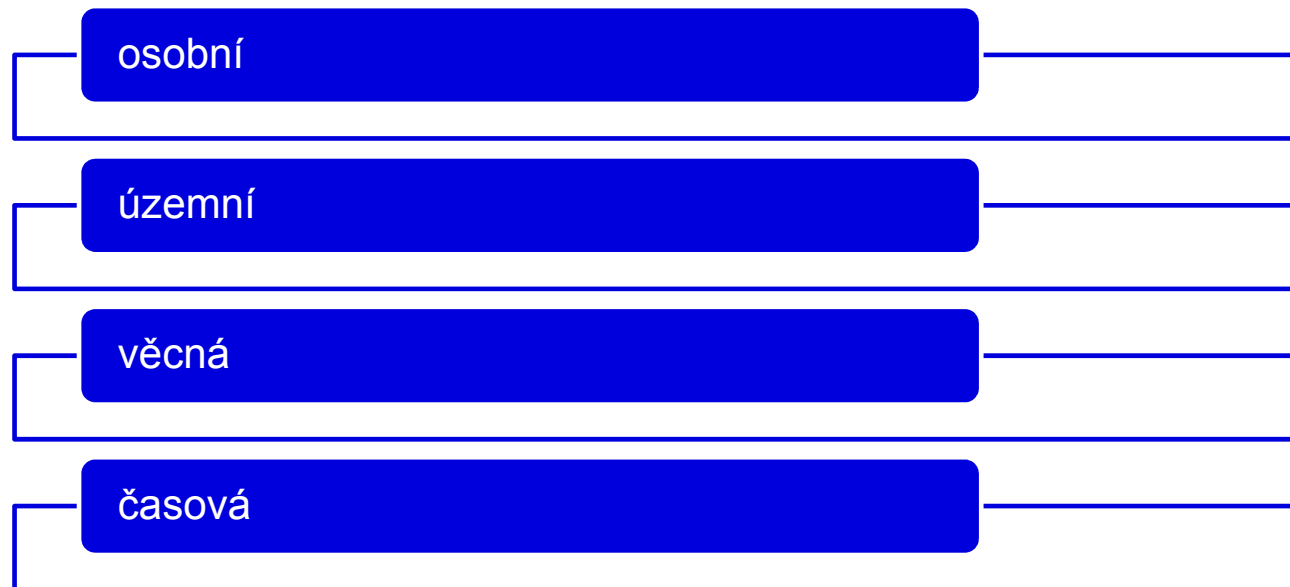
Vzdání se obhájce podle odstavce 1 může obviněný učinit pouze výslovným písemným prohlášením nebo ústně do protokolu u orgánu činného v trestním řízení, který vede řízení.

Pedagogičtí pracovníci mají při výkonu své pedagogické činnosti právo na zajištění podmínek potřebných pro výkon jejich pedagogické činnosti, zejména na ochranu před fyzickým násilím nebo psychickým nátlakem ze strany dětí, žáků, studentů nebo zákonných zástupců dětí a žáků a dalších osob, které jsou v přímém kontaktu s pedagogickým pracovníkem ve škole.

Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu, které podává státní zástupce.

Působnost právní normy

= určení, na které situace dopadá jedna právní norma a na které případy dopadá jiná právní norma

Osobní působnost

- „vůči komu působí“
- okruh osob (adresátů), kterým je právní norma určena
 - ti jsou povinni se řídit pravidlem chování v právní normě
 - vůči nim vyvolává norma právní následky
- „výjimka“: imunita
 - ten, kdo má imunitu, je vyjmut z působnosti právní normy (neprojevuje účinky)
 - často trestní právo (trestní stíhání) a ústavněprávní činitelé (A. Babiš)

- *Poslance ani senátora nelze trestně stíhat bez souhlasu komory, jejímž je členem. (čl. 27/4 Ústavy ČR)*
- *Prezidenta republiky nelze po dobu výkonu jeho funkce zadržet, trestně stíhat ani stíhat pro přešůpek nebo jiný správní delikt. (čl. 65/1 Ústavy ČR)*

Územní působnost

- „kde norma platí“
- místní, prostorová, teritoriální
- rozsah území, na kterém norma platí (může být i nad či pod)
- celostátní působnost (např. zákon) a lokální působnost (např. vyhláška obce, nařízení kraje apod.) – vůči všem na daném území

*Podmínky pro spalování suchého rostlinného materiálu v jednotlivých městských částech statutárního města Brna stanoví příloha k této vyhlášce.
(obecně závazná vyhláška statutárního města Brna)*

Věcná působnost

- „na co se norma vztahuje“
- vymezení případů; na jaké předměty (věci) platí

Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen "vzdělávání") uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.

(§ 1 školského zákona)

Časová působnost

- „kdy se uplatní“
- vymezuje působení právní normy v čase – rozsah a doba platnosti

Platnost a účinnost právní normy

- právní norma musí být publikována = zveřejněna
- **platnost**
 - právní norma existuje, je publikována – je platná dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů (Sb.) nebo Sbírce mezinárodních smluv (Sb. m. s.)
 - pravidla chování ještě nejsou závazná, norma nevyvolává právní účinky
- **účinnost**
 - právní norma se stane závaznou, vyvolává následky
 - může působit i do minulosti (retroaktivita – viz příště)
 - obecně 15. den po vyhlášení – lhůta může být kratší (může i splývat s dnem platnosti), nebo delší

Legisvakační lhůta

IGNORATIA IURIS NON
EXCUSAT

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ

= doba mezi platností a účinností normy

– abychom se seznámili s právní normou (aneb neznalost zákona neomlouvá)

- Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2014. (občanský zákoník)
 - Platnost: 22.3.2012 Účinnost: 1.1.2014
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení. (pandemický zákon)
 - Platnost: 26.2.2022 Účinnost: 27.2.2022
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1996. (lesní zákon)
 - Platnost: 15.12.1995 Účinnost: 1.1.1996
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení. (zákon o léčivech)
 - Platnost: 31.12.2007 Účinnost: 31.12.2007

Zánik právní normy

= dokdy působí právní norma

– derogace

- zrušení právní normy, nevyvolává právní následky
- zákon pozdější ruší zákon dřívější, zákon speciální ruší zákon obecný

– novelizace

- nahrazení právní normy jinou právní normou
- novelizuje se právní předpis, ale nikoliv celý, jen některé normy

Občanský zákoník

Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Občanský soudní řád - <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99/historie>

**MUNI
PED**

**Děkuji za pozornost
malachta@mail.muni.cz**

Obrázky staženy z google obrázků.